

לשוננו לעם

עורכים: אברהם אברונין, מרדכי אזרחי ויצחק פרץ

מתוך

כרך א, חוברת ט, תש"ט

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

ועד הלשון העברית בארץ-ישראל

לשוננו לעם

קונטרס ט'

כללי הכתיב חסר הניקוד

עם דברי הקדמה

מאת

פרופ' נ"ה טור-סיני

את כללי הכתיב חסר הניקוד קבע ועד הלשון ופרסמם כהחלטה
ב"לשוננו" כרך ט"ז (תש"ח), עמ' 82—89.

בהכנת הכללים עסק ועד הלשון כשלושים שנה, ובייחוד ע"י שתי
ועדות משנת תרצ"ט עד תש"ו.

חברי הוועדה הראשונה שפרסמה את הצעתה היסודית ב"לשוננו"
כרך י"א, עמ' 282—284, היו: פרופ' י"נ אפשטיין, ד"ר ח' בראדי ז"ל,
פרופ' ד"צ בנעט, פרופ' נ"ה טור-סיני, פרופ' ד' ילין ז"ל, פרופ' י' קלוזנר.
חברי הוועדה השנייה ("הוועדה לניסוח כללי הכתיב") היו:
פרופ' י"נ אפשטיין, פרופ' ד"צ בנעט, האי א' ברש, פרופ' נ"ה טור-סיני,
ד"ר י' כהן, פרופ' י' קלוזנר, ד"ר י"א רבין, האי ד' שמעוני. מוכרין של
שתי הוועדות היה ד"ר ז' בן-חיים. בראשית העבודה פעלה בתל-אביב ועדה,
שבה השתתפו, נוסף על אחדים מהנ"ל, ה"ה: א' אברונין, י"ד ברקוביץ,
ש' ייבין (מזכיר).

לשם הפצת הכללים בעם התקינה המזכירות המדעית של ועד הלשון
בירושלים (ד"ר ז' בן-חיים והאי מ' מדן) מהדורה זו, שיש בה תוספת הסברה
ודוגמאות בגוף הכללים ובנספח. מאמרו של פרופ' טור-סיני שבא בראש
החוברת נכתב במיוחד לשם מהדורה זו.

מתוך הקדמת ועד הלשון

בכללי הכתיב הנקבעים כאן שואף ועד הלשון לאו דווקא ליצירת עובדות חדשות ולפתרון שלם של הבעת התנועות בכתיב שאין עמו ניקוד, פתרון הדורש ריפורמה מרחיקה לכת בשיטת הניקוד כדי להתאימו למבטא המקובל; אלא מטרתו היא לקבוע נוהג אחיד של כתיב מלא במקום הנהגים השונים הרווחים היום בציבור. הוא שואף להקל – במידה שניתן הדבר בלא שימוש בניקוד – את ההבחנה בין צורות לשון שונות על ידי הנחת כללים פשוטים ומעטים, שאין בהם יוצאים מן הכלל במידה מרובה. הכללים הללו הם כאמור פרי פשרה בין דעות ומנהגי כתיב שונים, פשרה שהושגה לעתים על חשבון האחידות. באופן מיוחד אנו מציינים את השניות בסעיפים 2, 3, 6, שאפשר יהיה לבטלה במשך הזמן, אם תותאם מכונת הכתיבה לצורכי הכתיב הנה, ואם יהיה בדפוסים מספר מספיק של חולמים ושורקים בסידור יד, שרוב הספרים המדעיים מסודרים בו. מחמת חוסר באותיות הנ"ל, הוכרחנו לצמצם את השימוש בהן למערכת הכללים ולדוגמה בלבד, ואילו הקדמה זו סודרה לפי הכללים שבבררה שבסעיפים 2, 3, 6.

ועד הלשון מקווה, שאם יקפידו המורים, הסופרים וקהל
המשכילים לקיים את כללי הכתיב האלה, יתגבש כעבור שנים
ניסיון רב, שיאפשר לחזור לבחון אותם ולשפרם.
ועוד זאת: מן הנמנעות הוא להקיף בכללים ספורים
את כל צרכי הכתיב של הלשון, על רבבות מליה וצורותיה.
לפי בחינותיה המיוחדות של כל מלה, משקל וצורה. משום
כך יהיו שאלות שונות — ואנו מקווים: בגבולות מצומצמים
ביותר — נתונות לשיקול דעתו של הכותב, המשווה לנגד
עיניו מטרתם של כללי הכתיב האלה: התקדמות לקראת
ווקאליזציה גמורה מצד אחד, והבחנה בין צורות לשון הדומות
בכתיב מצד אחר. רק מילון הכתיב השלם בכוחו להדריך את
הכותב בכל פרט ופרט, ותבוא אף שעת חיבורו של זה.
לבסוף נזכיר, שנוסף על כללי הכתיב האלה, המיועדים
להבעת תנועות, החליט ועד הלשון באספתו בט"ו בשבט
תש"ב להמליץ על הנהגת כתיב העיצורים ש, ב, פ, פ
ה להבדילם מן ש, וכן ב, כ, פ, ה הרפות."

ה ע ר ה

הכללים שלהלן מכוונים לכתוב מלים עבריות. כתיבן של מלים זרות המשמשות בלשוננו ייקבע לחוד. הואיל ואין כל הציבור הרחב בקי במלאכת הניקוד לפרטיה, השתמשנו לשם פשטות הניסוח במושגים הכלליים: הנועות א, אַ, אֵי, אֹ, או, אוּ לִפִּי סִי מִנִּי הֵן ב כ ת ב ה ל ט י נִי: a, e, i, o, u, וכפי המבטא הנהוג בלשון הזאת (וכן בלשונות אחרות). לפיכך מציינת u, למשל, תמיד את ההגייה או, ולעולם אינה אֵ (כמו במלת but האנגלית). סימון זה של תנועות לשוננו באותיות הלטיניות אינו תובע לעצמו דיוק פוניטי-מדעי, אבל נוח הוא, מפני שניתן לכלול בו סימני ניקוד שונים, הנהגים בפינו, או בפי חלק ניכר של ציבורנו, באופן שוה (פתח וקמץ; צירי וסגול; קיבוץ ושורק; חולם, קמץ-קטן וקמץ-חטוף), ובמידה שהם מובעים באמות קריאה בכתב המלא, סימונם אף הוא שוה. כל היודע לקרוא עברית, יודע אף את האותיות הלועזיות, המשמשות בכללים הבאים.

הכללים:

§ 1 כל תנועה, שדינה להיכתב מלא בניקוד, נכתבת מלא אף שלא בניקוד, כגון: שורה, נאום, תקומה; שמור (= שְמור), אור, יבוא, תבואנה, שלוש; שירה, שמירה; בית (= בֵית), איבה, ביצים, זיתים, ריק, איבר, היכל.

הערה: אותיות, הבאות בכתב המנוקד, גם כשאינן אמות קריאה, נשארות אף שלא בניקוד, כגון: ראש, צאן, שמאל, לא, מצוא, כה, פה, איפה; פלאי (= פְּלאי), ראשית, צאת; תקרינה, עליך (= עֲלִיךְ); סוסיו, שוא (= שְׁוא), גיא (גֵיא או גֵיא).

§ 2 תנועת u (שורק וקיבוץ): מסמנים כל תנועת u באות וי"ו שרוקה, כגון: חולצה, טומאה, חוצפה, שולחן, אומלל, אוסף, כוסמת, פקודה, כהונה, שובר (= שֶׁבר), משוגע, הופעל, הונהג, הופל, מוצג, רובם, כולם, חוקה, תסובינה וכדומה.

1. לפיכך לא הובאו בדוגמאות שבכללים הבאים אחר כך אלא מלים הכתובות חסר בכתב המנוקד.
2. לפי החלטת ועד הלשון: איבר, כדי להבחין בינו ובין אבר = כנף.
3. אולם מלת החיוק אפוא נכתבת בלי יו"ד.

כלל שבבררה: אם אין וי"ו שרוקה בדפוס. משתמשים
בוי"ו פשוטה.

3 § תנועת o (חולם, קמץ־קטן וחטף־קמץ):

(א) מסמנים בו"ו חלומה את תנועת o, כשבניקוד סימנה
החולם, כגון: בוקר, גורן, חופש, קודש, כול"ג, עזו,
מוח, כוח; ישמור, שמור (ציווי), לשמור, תשמורנה,
תשובנה, טוב, יסוב, תסובו, למצוא, מלאות.

הערה א': יוצאים מן הכלל:

(1) המקור המוחלט של נחי ל"ה, כגון: עשה,

קנה (= עָשָׂה, קָנָה).

(2) העתיד בקל של נחי ל"ה, כגון: תאמר, יאבד

וכדומה (אולם בגוף ראשון: אומר, אוֹבֵד,

שכן האליף כאן אינה אם קריאה).

(3) המלים: לא, צאן, ראש, שמאל, כה, פה, איפה.

הערה ב': מותר לכתוב קושי, יופי, עוני, אופי גם

בתוך משפט, אע"פ שזו צורת ההפסק.²

(ב) שונה מזה דינה של תנועת o, כשבניקוד סימנה

קמץ־קטן או חטף־קמץ, כלהלן:

1. אם הקמץ קיים בכל צורותיה של המלה, אין

מסמנים אותו בו"ו, כגון: אמנם, חכמה, קרבן.

---

1. אבל בסמיכות (= קָל) : כל.

2. ולפי זה בנטיית שמות אלה מותר לכתוב: קושי, יופי, עוני, כמו

קודש, קודשי וכדומה; והשוה להלן סעיף זה, ב, 2.

תכנית ; לשמרו, בשכבך ; טהרה, צהריים, מהרת
(=מְחַרְת). אנייה.

2. אם עיקרו של הקמץ, בצורה היסודית של אותה
המלה, הוא חולם חסר, מסמנים אותו, כמו בצורה
היסודית, בוי"ו חלומה, כגון : גולמי, שורשי,
קודשי, חומרי (שם עצם בנטייה ושם תואר),
תוארי ; צורכי (=צָרְכִי), צורכיכם, חודשיים ;
שיבולים, ציפורים, כותונות ; יכולתי (היכולת
שלי), שיבולתך, כותונתי, ישמורך, לשמורך, 1,
ישמורנא, יכולתם (= הייתם יכולים) ; חודשיים
(=תְּחָשִׁים), אוזניים, אוזניו (=אָזְנִים, אָזְנִיו, 2
ציפורניים.

דוגמה : נטיית השם קדקוד (=קְדָקֵד) : קדקודי, קדקודך
(=קְדָקֵדִי, קְדָקֵדְךָ, קְדָקֵדְךָ), וכו'. ובריבוי : קדקודים
וכו'. הקמץ של הקו"ף הראשונה אינו מסומן בוי"ו,
ואילו זה של הקו"ף השנייה מסומן בכתוב חסר
הניקוד בוי"ו חלומה.

כלל שבבררה : אם אין וי"ו חלומה בדפוס, משתמשים
בוי"ו פשוטה, (עיין גם § 2).

-
1. אבל לשמרו (=לְשָׁמְרוּ), שלא נבנה לפי הצורה לְשָׁמְרִי ; השווה לעיל,
סעיף זה ב', 1.
  2. שהרי צורות אלו בנויות לפי הצורה היסודית ביחיד, תָּדַשׁ, אָנֹן, כמו
חודשי, אוזנו.

בדרך כלל מסמנים כל תנועת i ביו"ד, אם אין אחריה
 אות בשוא נח. כגון: דיבור, קידוש, יישוב, ייסורים,
 גיבור, כינור, ביקורת; חמישה, שישה, שישים; פיקח,
 אילם; חיטה, סיבה, מסיבה, תפילה, מגילה; עיקר, חנם,
 זיכרון, פיקדון; עיתון, מילון, ריבוני; זימן, שיבר,
 דיבר, ריפא, חיכה; ניטל, ניתן (=נמן), ניכר, ליפול, תיתן,
 ייקח, תישמר (=תשמר); זימנו, לימדו, ניבאו, ניהלו;
 נטייה, ראייה (=ראיה), הגייה (=הגיה), 1 שנייה.
 לעומת זאת: שמחה, שפחה, מלוה, תגרה, מכתב, מפעל,
 דמיון, צביון, תשמור, שמרו (=שמרו), הרבה (=הרבה).
 הערה א': בניגוד לכלל הזה אין כותבים יו"ד:

1) בצורות הנטייה של השמות מגזרת הכפולים,
 שאין בצורתם היסודית i, כגון: לבי, צדו, עזים,
 עתים, פתים, אמה (=אמה), חציו (=חציו), מגנים
 (=מגנים) (מן לב, צד, מגן וכו').
 וכן בפעלים: מקלים, מסבים, מגנה, תסבינה
 (=מקלים, מסבים, מגנה, תסבינה, מן מקל,
 מסב, מגן, תסב).⁸ אולם בנטיית מלת שן, למשל

1. אבל ראייה, הגייה = ראיה, הגיה, והשוה 78.

2. אבל עיזה (=עזה), אימא (=אמא), שיש לראותן כצורה יסודית
 לעצמה, כמו פיגה, גינה; וכן חמישה, שישה, שישי, שישים, שאין לראותן
 כנטייתן של חמש, שש, אלא כצורות לעצמן.

3. אבל הסיבותי (=הסבותי וכו').

שניניים (=שְׁנַיִם), שיניהם וכו', יש לכתוב יו"ד
כדי להבדיל בינה ובין שם-המספר שנייים
(=שְׁנַיִם).

(2) בעבר של הפעיל בפעלים חסרי פ"נ ופ"י והנזטים
לפיהם, כגון: הצלתי, הציל, הציע, הניח, הכה.

(3) לפני יו או יו, כגון: דיון, קיום, חיוב, בריות,
נטיות, ראיֹות (=רְאִיֹוֹת), טריות, גיורת. 1.

(4) אחר מ"ם השימוש, כגון: מביתו, מקץ, מכן,
מחוץ, משם, מטעם.

(5) במלים: אם, עם, מן, הנה (=הִנֵּה), מלה (=מִלָּה).

(6) במלים כגון ענבי (=עֲנָבִי), עקבות (=עֲקֻבוֹת),
שהדגש בהן הוא לַתפארת הקריאה.

הערה ב': בניגוד לכלל הזה כותבים יו"ד, במלים

כגון פיקחים, עיורים (או: עיוורים, עיין § 6).

פיסחים, כיסאות, זיכרון (=זְכָרוֹן), ביקשו, תיקחו,

תישארו, שהרי מעיקרן לא היה בהן השוא נח

(השוא למשל עיקשים, אילמים, דיברו, תיטלו,

=עֲקָשִׁים, אֲלָמִים, דָּבְרוּ תִטְלוּ), ואין להפריד בין

צורת היחיד בנפרד ובין צורות הנטייה, וכן

פיקחות (השוא עיקשות =עֲקָשׁוֹת).

---

1. הכונה בכך - להימנע מצירוף יי, מטעמי יזמי.

2. שהשוא שבהן הוא נח, שהרי אין שם דגש באות השוויה.

(א) בדרך כלל אין מסמנים את התנועה e ביו"ד.
 (ב) כשבניקוד מתאים לתנועה זו צירה, מסמנים אותה ביו"ד רק במקרים אלו:

1. אם הצירה בא במקום החירק המובע ביו"ד

(ע" 4s), היינו לפני אותיות הגרון, כגון: בירך,

פירש, תיאכל, תיעשה, תיראה, ליהנות, גירושים,

סירוב, שירות, צירוף, חירות; חירש (= חרש),

חירשים, קירה, קירחים; עירבון, דיראון,

תיאבון. אך לעומת זה: מרצונו, מעטך, שבהן בא

הצירה במקום חירק שאינו מובע ביו"ד (ע" 4s,

הערה א', 4).

2. בהברה ראשונה של שמות-עצם בלשון

נקבה בני שתי הברות, אם הצירה מתקיים בה

בכל הנטייה, כגון: זיעה, לידה, קיבה, ריאה,

תיבה—לעומת: חמה (= חמה), מאה, עדה (קהל).

הערה א': אין הדברים אמורים בשמות-עצם ובשמות

תואר בלשון נקבה, הנגזרים משמות בלשון זכר,

כגון: כנה, מתה, עדה (= אישה מעידה),

ערה, שדה, וכדומה, מפני שלא רצוי להפריד

בין צורת הזכר (כן, מת עד, ער, שד וכדומה)

לצורת הנקבה.

1. מובן, שלפי 1s נכתבת היו"ד בכגון: חיק, ריק, עליך וכו', וע"ש.

הערה ב': יוצאת מן הכלל מלת שינה (=שָׁנָה, תנומה), הנכתבת שלא בניקוד ביו"ד, אף על פי שאין הצירה מתקיים, כדי להבדיל בינה ובין שנה (=שָׁנָה, תקופת זמן).

3. בצורות שם הפועל מנחי, פיי כגון: לישב, לידע, לילך.¹

4. במלת השאלה אילו (=אי-אלו).²
 ג) כשבניקוד סימנה של תנועה זו סגול (לפי הנהגה המקובלת), מסמנים אותה ביו"ד רק במשקל היתר, היקש, הישג.

§ 6 העיצור w (וי"ו):

א) כשיש אפשרות להבדיל בדפוס בין וי"ו חלומה לשרוקה, ו, ו, מסמנים את העיצור w בוי"ו אחת, כגון: ותיק, ועד, וידוי, ועידה; הותיק, בוידוי, לוועידה, מקוה, מקוים (=מְקוּיִם), תקוה, תקות (=תְּקֻנָּה); עליו, קו, צו, גו, זיו.

ב) הצירוף aw שבסוף מלה מובע במלים בנות הברה אחת בוי"ו בלבד, אך בשאר המקרים ביו"ד ובוי"ו, כגון: וו, צו, קו, תו, לעומת: יחדיו, סתיו (אך: סתונית³, עכשיו).

1. אבל בצורות העתיד אין כותבים יו"ד: אשב, תדע, ילך.
 2. לעומת מלת הרמיזה אלו (=אלו, אֱלֹהִים).
 3. יש מבטאים סְתוּנִית, אף כי הצורה הנכונה היא סְתוּנִית, ועיין "צמחי ארץ ישראל", מילוני ועד הלשון, י"ד, עמ' 18, הערה 1.

הערה: את שמות האותיות וי"ו ותי"ו (או: ויו ותי"ו)
כותבים ביו"ד וי"ו כדי להבחין ביניהם
ובין המלים וו במובן קרס. תו במובן סימן.
הבחנה זו יש לקיים, גם אם משתמשים
בגרשיים בכתיבת שמות האותיות הנ"ל.

כלל שבבררה: במקום שאין אפשרות להשתמש
בדפוס בוי"ו שרוקה ל- u (3 §) ובוי"ו חלומה ל- s (4 §),
שם יש להשתמש בשתי וי"ם לציון העיצור w,
כדי להבדיל בינו ובין התנועות הנזכרות. וי"ו כפולה
נוהגת במקרה זה בסייגים אלו:

1. בראש המלה ובסופה מסמנים את העיצור w בוי"ו
אחת, כגון: ותיק, ועד, וידוי, ועידה; יחדיו, סתיו,
עכשיו.

2. בתוך המלה מסמנים אותה בשתי וי"ם, כגון: הוועד,
הוויק, בוידוי, הוועידה, לוועדה, עוול, עוולה,
תווק, גוויעה, מקווה, מקווים, תקווה, תקוות (=תְּקוּוֹת),
זווית (כדי למנוע קריאת הוצד, עול וכדומה).

3. לעולם אין כותבים יותר משתי וי"ם בזו אחר זו,
חוץ ממלים, שבהן באות וי"ו החיבור או וי"ו אם-
קריאה סמוכות לשתי וי"ם שורשיות, כגון:
וועד (בוי"ו החיבור=ויעד), כוון (=כָּוֵן), מחוור
(=מְחַוֵּר), מקוות (=מְקוּוֹת), תקוות, מצוות
(=תְּקוּוֹת, מְצוּוֹת); לעומת זאת: ווו (=וּוּ), ווו

(= וָוּוּ). במקרים כאלה נוהגים להפריד בין וי"ו החיבור לַגּוֹף המלה על ידי מקף, היינו: ו-וויהם כסף.

§ 7 העיצור y (י"ו"ד):

(א) בראש המלה מסמנים את העיצור y ביוד אחת. כגון: ילד, ינשוף, יגון, יפה, ישיבה.

הערה: המושג „בראש המלה“ כולל במקרה זה גם את היו"ד הבאה אחר וי"ו החיבור, ה"א הידיעה, בכל"ם ושי"ן הזיקה, כגון: הילד, ויגון, ביגון, כיום, לינשוף, מיום, שיאמר.

(ב) בתוך המלה ובסופה מסמנים אותו בשתי יודי"ם, כשאין על ידן (מלפניהן או לאחריהן) אם קריאה, כגון: בניין, מניין, עניין, שהחיינו, הייתה (=הִיָּתָה); התיישבות, התיירא, מייסד; צייר (=צִיַּר), צייר (=צִיַּר); יופייד (יְפִיָּה, יְפִיָּה), חצייה (=חֲצִיָּה), דייה (דִּיָּה), עליי, בניי, סוסיי; רגליים, ידיים, דברייך (=דְּבַרְיֶךָ), עלייך (=עֲלֵיךָ); לעומת זאת: קיום, איום, איום, חציו (=חֲצִיו), יופיו; חיה (=חַיָּה), דיה (=דִּיָּה), ראייה (=רְאִיָּה)¹, היה, יהיה, יחיה (=יְחַיֶּה, יְחַיֶּה), החיה (הַחַיָּה), החיו; מסוים, מצוין, מקוים, שינוי, מצוי, גוי, גוי; ודאי, חשמלאי, בנאי.

1. בניגוד ל-ראייה = רְאִיָּה, והשוה § 48.

בטיית הפעלים היה, היה :

קל: הייתי, היית, היה, הייתה, היינו, הייתם, הייתן, היו.

אהיה, תהיה... תהיה, תהיינה.

היה (הָיָה), היי, היו, היינה.

נפעל: בהייתי, בהיה, בהייתה (בְּהִיטָה), בהיו.

פיעל: חייתי (חִיִּיתִי), חייה (חִיָּה), כדי להבדיל מן חָיָה, חיו (השוה לעיל

עמ' 18 הערה 1); מחיה, מחיים, מחיות.

הפעיל: החייתי, החיה, החייתה, החיו.

הופעל: הוחייתי, הוחיה, הוחייתה, הוחיו.

הערה א': בניגוד לכלל הזה כותבים יו"ד אחת:

(1) ביחיד נפרד של השמות הסגוליים

משורשי ע"י כגון: בית זית, גיס, ליל;

גם במקרה שתצורף להם הסופית ה, כמו:

הביתה, לילה.

(2) במלים: אולי, מתי, מים, שמים.

הערה ב': מלת די יכולה להיכתב גם דיי או דאי, כמו

בצירופים כדאי, מדאי.

(ג) לעולם אין כותבים יותר משתי יודיים בזה אחר

זה, כגון: ייסד (=יִיסַד) ולא יייסד; יישיר ולא

יישיר.

§ 8 אין כוחם של כללי הכתיב, המובאים כאן, יפה לגבי

כתיב שמות פרטיים, שייכתבו לעתים קרובות

חסר, במקום שהכללים מחייבים מלא, כגון: משה, נח,

שלמה, אהרן, יעקב, כהן, ירושלים.

1. לא כן הריבוי גייסות, תיישים וכיו"ב ושם-התואר שמימי.

הדגמת כללי הכתיב *

כתיב מנוקד

מתוך "עבודת בתוך חרות" לאחד-העם

אבל העבודות הזאת המוסרית אינה כי אם החצי מן
המחיר אשר שלמו אחינו המערכיים בצד זכויותיהם. עוד
עבודות אחרת, שקלית, הקשה אולי מן הראשונה, מסתתרת
תחת חרותם המדינית, וגם עקבותיה נמצא בספר, שאנו
דנים עליו.

כי אחר שהספימו אחינו אלה, בשביל השגת הזכויות,
לבוטל בהקבל פיהם מציאות עם ישראל ולהעמיד את היחידות
רק על הדת בלבד, הנה על ידי זה עצמו הרי קבלו עליהם
ועל ורעם לשמר מפל משמר את האחדות הדתית בין כל
ישראל, אבל "הזכויות" דרשו לעשות תקונים מעשיים שונים
גם בעניני הדת, ואת הקרבן הנה לא הפלו להביא, וכן
נתפרדו "בעלי דת יהודית" לכתות שונות, ואחדות הדת
המעשית נהרסה. לא נשאר עוד אפוא כי אם קשר הדת העיונית,
אילו דעות מפשטות המשתפות לכל ישראל. הקשר הנה,
מלבד חלשתו מצד עצמו, ככל ענין רוחני, שאינו מתגשם
במעשה, הנה בדורות האחרונים נחלש עוד יותר והולך
ורופף מיום ליום. התפתחות החקמה הרעישת מוסדות האמונה
בכלל, וגם אמונת ישראל לא נמלטה, באפן שגם בצד
"העמרי" מודה באנחה, כי "הכפירה המדעית הנושאת עליה

---

* מובן מאליו, שלא ניתן להדגים את כל פרטי הכללים בקטעים אלו.

הדגמת כללי הכתיב

כתיב חסר ניקוד

(א) מתוך "עבדות בתוך חירות" לאחד-העם

אבל העבדות הזאת המוסרית אינה כי אם החצי מן המחיר אשר שילמו אחינו המערביים בעד זכויותיהם. עוד עבדות אחרת, שכלית, הקשה אולי מן הראשונה, מסתרת תחת חירותם המדינית, וגם עקבותיה נמצא בספר, שאנו דנים עליו.

כי אחר שהסכימו אחינו אלה, בשביל השגת הזכויות, לבטל בהבל פיהם מציאות עם ישראל ולהעמיד את היהדות רק על הדת בלבד, הנה על ידי זה עצמו הרי קיבלו עליהם ועל זרעם לשמור מכל משמר את האחדות הדתית בין כל ישראל. אבל "הזכויות" דרשו לעשות תיקונים מעשיים שונים גם בענייני הדת, ואת הקרבן הזה לא הכול יכלו להביא, ובכן נתפרדו, בעלי דת יהודית" לכתות שונות, ואחדות הדת המעשית נהרסה. לא נשאר עוד אפוא, כי אם קשר הדת העיונית, אילו דעות מופשטות המשותפות לכל ישראל. הקשר הזה, מלבד חולשתו מצד עצמו, ככל עניין רוחני, שאינו מתגשם במעשה, הנה בדורות האחרונים נחלש עוד יותר והולך ורופף מיום ליום, התפתחות החכמה הרעישה מוסדות האמונה בכלל, וגם אמונת ישראל לא נמלטה, באופן שגם בעל "העומר" מודה באנחה, כי "הכפירה המדעית הנושאת עליה

שם ברוינ" הולכת ומתגברת, ורק "מפני הכבוד" הוא עודנו
מוסיף להלחם בה. ומה יעשו אפוא אלה מאחינו, אשר אין
להם שיור רק התורה הזאת העיונית, והיא עצמה רופפת
בלבם? היעזבו לגמרי את היהדות ויהיו לאזרחים פשוטים?
מעטם אמנם עשו כן, אבל מדוע לא יעשו כן כלם יחד?
מדוע מרגישים רבם, כי לא יוכלו לעשות כן? איפה הוא
החבל, אשר יוכלו להראות עליו, כי הוא זה המקשר אל
היהדות ולא יתן להם לצאת לחפשי? הרגש הלאומי הטבעי,
שבא להם בירשה מאבותיהם ואינו תלוי באמונות ובמעשים
דתיים? הם מלהזכיר! את הרגש הזה מכרו עוד לפני מאה
שנה וקבלו תמורתו זכויות. הן אמנם לא ברצונם הדבר תלוי
לעקרו מלבם, ולמרות כל השתדלותם להכחידו ולמרות כל
האמתלאות שהם בודים בשביל להעלימו מעיני אחרים ומעיני
עצמם — הוא עודנו חי ופועל במעמקי נפשם על אפס ועל
חמתם. אבל התשובה הזאת, המספקת לנו, אינה מספקת
להם: הם כחשו בפרהסיא בלאמיותם העברית ואינם רשאים
לחזר בהם, אינם רשאים להודות, שמכרו דבר שאינו ברשותם.
ואם כן, במה יוכלו להצדיק "קשיות-ערפם", בנשואם עליהם
שם ישראל, שאינו מנחילם כבוד ויקר, בשביל אילו דעות
עיוניות, שאינם מחזיקים בהן עוד, או אף אם יחזיקו בהן
באמת בלבם, יכולים להחזיק בהן גם בלעדי השם המיוחד
הזה, בכל הדיאיסטים שבאוה"ע?

שם דרויין" הולכת ומתגברת, ורק "מפני הכבוד" הוא עודנו מוסיף להילחם בה. ומה יעשו אפוא אלה מאחינו, אשר אין להם שיור רק התורה הזאת העיונית, והיא עצמה רופפת בלבם? היעזבו לגמרי את היהדות ויהיו לאזרחים פשוטים? מועטם אמנם עשו כן, אבל מדוע לא יעשו כן כולם יחד? מדוע מרגישים רובם, כי לא יוכלו לעשות כן? איפה הוא החבל, אשר יוכלו להראות עליו, כי הוא זה המקשר אל היהדות ולא ייתן להם לצאת לחפשי? הרגש הלאומי הטבעי, שבא להם בירושה מאבותיהם ואינו תלוי באמונות ובמעשים דתיים? הס מלהזכיר! את הרגש הזה מכרו עוד לפני מאה שנה וקיבלו תמורתו זכויות. הן אמנם לא ברצונם הדבר תלוי לעקרו מלבם, ולמרות כל השתדלותם להכחידו ולמרות כל האמתלאות שהם בודים בשביל להעלימו מעיני אחרים ומעיני עצמם, — הוא עודנו חי ופועל במעמקי נפשם על אפם ועל חמתם. אבל התשובה הזאת, המספקת לנו, אינה מספקת להם: הם כיחשו בפרהסיא בלאומיותם העברית ואינם רשאים לחזור בהם, אינם רשאים להודות, שמכרו דבר שאינו ברשותם. ואם כן, במה יוכלו להצדיק "קשיות-עורפם", בנשאם עליהם שם ישראל, שאינו מנחילם כבוד ויקר, בשביל אילו דעות עיוניות, שאינם מחזיקים בהן עוד, או אף אם יחזיקו בהן באמת בלבם, יכולים להחזיק בהן גם בלעדי השם המיוחד הזה ככל הדיאיסטים שבאוה"ע?

מַנְלֵת הָעֲצָמָאוֹת שֶׁל מְדִינַת יִשְׂרָאֵל

בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל קָם הָעָם הַיְהוּדִי, בְּהָ עֲצָבָה דְּמוֹתוֹ
הַרוֹחֲנִית, הַדְּתִית וְהַמְּדִינִית, בְּהָ סִי חִי קוֹמֵמִיּוֹת מְמַלְכֵתִית,
בְּהָ יָצַר נִכְסֵי תְּרַבּוֹת לְאֻמִּיִּים וְכִלְל־אֲנוּשִׁיִּים וְהוֹרִישׁ לְעוֹלָם
כִּלּוֹ אֶת סֵפֶר הַסְּפָרִים הַנִּצְחִי.

לְאַחַר שֶׁהִגְלָה הָעָם מֵאַרְצוֹ בְּכַח הַזְּרוּעַ, שָׁמַר לָהּ אֲמוּנִים
בְּכָל אַרְצוֹת פּוֹזְרֵיו וְלֹא חָדַל מִתְּפִלָּה וּמִתְקִנָּה לְשׁוּב לְאַרְצוֹ
וּלְחֻדוֹשׁ בְּתוֹכָהּ אֶת חֲרוֹתוֹ הַמְּדִינִית.

מִתּוֹךְ קִשְׁרֵי הַיְסֻטוֹרִי וּמְסַרְתֵּי זֶה חָתְרוּ הַיְהוּדִים בְּכָל
דוֹר לְשׁוּב וּלְהֶאָחֵז בְּמוֹלְדֵתָם הַעֲתִיקָה; וּבַדְּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים
שָׁבוּ לְאַרְצָם בְּהַמּוֹנִיָּהֶם, וְחִלְצִיִּים, מַעֲפִילִים וּמַגְנִיִּים הַפְּרִיחוּ
נִשְׁמוֹת, הִחִיו שְׁפָתָם הַעֲבָרִית, בָּנוּ כְּפָרִים וְעָרִים, וְהִקִּימוּ
יִשׁוּב גָּדֵל וְהוֹלֵךְ, הַשְׁלִיט עַל מַשְׁקוֹ וְתְּרַבּוֹתוֹ, שׁוֹחַר שְׁלוֹם
וּמַגֵּן עַל עַצְמוֹ, מְבִיא בְּרֶכֶת הַקְּדֻמָּה לְכָל תּוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ
וְנוֹשְׂא נַפְשׁוֹ לְעֲצָמָאוֹת מְמַלְכֵתִית.

בִּשְׁנַת תרנ"ז (1897) נִתְכַּנְּס הַקִּנְגְּרֵס הַצִּיּוֹנִי לְקוֹל
קְרִיאָתוֹ שֶׁל הוֹגֵה חֲזוֹן הַמְּדִינָה הַיְהוּדִית תִּיאֹדוֹר הַרְצֵל
וְהַכְרִיז עַל זְכוֹת הָעָם הַיְהוּדִי לְתַקּוּמָה לְאֻמִּית בְּאַרְצוֹ.
זְכוֹת זֶה הִכְרָה בְּהַצְהָרַת בְּלִפּוֹר מִיּוֹם ב' בְּנוֹבֶמְבֶּר 1917
וְאַשְׁרָה בְּמִנְדֵּט מִטְעֵם חֶבֶר הַלְאָמִים, אֲשֶׁר נָמַן בְּמִיָּחָד תְּקַף
בֵּין לְאֻמִּי לְקִשְׁרֵי הַיְסֻטוֹרִי שֶׁבֵּין הָעָם הַיְהוּדִי לְבֵּין אֶרֶץ-
יִשְׂרָאֵל וּלְזְכוֹת הָעָם הַיְהוּדִי לְתַקִּים מְחֻדָּשׁ אֶת בֵּיתוֹ הַלְאָמִי.

מגילת העצמאות של מדינת ישראל*

בארץ־ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל־אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי.

לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע, שמר לה אמונים בכל ארצות פיזוריו ולא חדל מתפילה ומתקווה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית.

מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהיאחו במולדתם העתיקה, ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמוניהם, וחלוצים, מעפילים ומגננים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו יישוב גדל והולך, השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקדמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

בשנת תרנ"ז (1897) נתכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו של הוגה חזון המדינה היהודית תיאודור הרצל והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו.

זכות זו הוכרה בהצהרת בלפור מיום ב' בנובמבר 1917 ואושרה במנדט מטעם חבר הלאומים, אשר נתן במיוחד תוקף בין־לאומי לקשר ההיסטורי שבין העם היהודי לבין ארץ־ישראל ולזכות העם היהודי להקים מחדש את ביתו הלאומי.

* בכתב חסר הניקוד לפי הכללים שבבררה §§ 2, 3, 6.

השוואה, שנתחוללה על עם ישראל בזמן האחרון, בה
הכרעו לטבח מליוני יהודים באירופה, הוכיחה מתדוש בעליל
את ההכרח בפתרון בצנית העם היהודי מחסר המולדת
והעצמאות על ידי חדוש המדינה היהודית בארץ-ישראל,
אשר תפתח לרוחה את שערי המולדת לכל יהודי ותעניק
לעם היהודי מעמד של אמה שנות זכויות בתוך משפחת העמים.
שארית הפליטה שנצלה מהטבח הנאצי האים באירופה,
ויהודי ארצות אחרות לא חדלו להעפיל לארץ ישראל, על
אף כל קשי, מניעה וסכנה, ולא פסקו לתבע את זכותם
לחיי כבוד, חרות ועמל-ישרים במולדת העם.

במלחמת העולם השנייה פרס הישוב העברי בארץ את
מלוא חלקו למאבק האמות השוחרות חרות ושלום נגד פחות
הרשע הנאצי, ובדם תיליו ובמאמצו המלחמתי קנה לו את
הזכות להמנות עם העמים מיסדי ברית האמות המאחדות.

ב-29 בנובמבר 1947 קבלה עצרת האמות המאחדות
החלטה המחיבת הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל. העצרת
תבעה מאת תושבי ארץ-ישראל לאחוז בעצמם בכל הצעדים
הנדרשים מצדם הם לבצוע ההחלטה. הפרה זו של האמות
המאחדות בזכות העם היהודי להקים את מדינתו אינה
נתנת להסקפה.

זוהי זכותו הטבעית של העם היהודי להיות ככל עם
ועם עומד ברשות עצמו במדינתו הרבובנית.

לפיכך נתפנסנו אנו חברי מועצת העם, נציגי הישוב

השוואה שנתחוללה על עם ישראל בזמן האחרון, בה הוכרעו לטבח מיליוני יהודים באירופה, הוכיחה מתדש בעליל את ההכרח בפתרון בעית העם היהודי מחוסר המולדת והעצמאות על ידי חידוש המדינה היהודית בארץ-ישראל, אשר תפתח לרווחה את שערי המולדת לכל יהודי ותעניק לעם היהודי מעמד של אומה שוות זכויות בחוך משפחת העמים. שארית הפליטה שניצלה מהטבח הנאצי האיום באירופה, ויהודי ארצות אחרות לא חדלו להעפיל לארץ-ישראל, על אף כל קושי, מניעה וסכנה, ולא פסקו לתבוע את זכותם לחיי כבוד, חירות ועמל-ישרים במולדת העם.

במלחמת העולם השנייה תרם היישוב העברי בארץ את מלוא חלקו למאבק האומות השוחרות חירות ושלוש נגד כוחות הרשע הנאצי, ובדם חייליו ובמאמצו המלחמתי קנה לו את הזכות להימנות עם העמים מייסדי ברית האומות המאוחדות. ב-29 בנובמבר 1947 קיבלה עצרת האומות המאוחדות החלטה המחייבת הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל. העצרת תבעה מאת תושבי ארץ-ישראל לאחוז בעצמם בכל הצעדים הנדרשים מצדם הם לביצוע ההחלטה. הכרת זו של האומות המאוחדות בזכות העם היהודי להקים את מדינתו אינה ניתנת להפקעה.

זוהי זכותו הטבעית של העם היהודי להיות ככל עם ועם עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית.

לפיכך נתכנסנו, אנו חברי מועצת העם נציגי היישוב

העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ-
ישראל, ובתקף זכותנו הטבעית וההסטורית וצד יסוד החלטת
עצרת האומות המאחדות אנו מכריזים על הקמת מדינה
יהודית בארץ-ישראל, היא מדינת ישראל.

אנו קובעים, שהחל מרגע סיום המנדט, הפיקה, ליל
שבת ו' אדר תש"ח, 15 במאי 1948, ועד להקמת השלטונות
הנבחרים והסדירים של המדינה בהתאם לחקה שתקבע על-
ידי האספה המכוננת הנבחרת לא יאחר מ-1 באוקטובר —
תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הבצוע שפיה,
מנהלת העם, יהיה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית,
אשר תקרא בשם ישראל.

מדינת ישראל תהיה פתוחה לעליה יהודית וקבוצ
גזיות; תשקד על פתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא
משפתת על יסודות חרות, הצדק והשלום לאור חזונם של
נביאי ישראל; תקיים שויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל
אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון,
חנוך ומרבות; תשמר על המקומות הקדושים של כל הדתות;
ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגלת האומות המאחדות.

מדינת ישראל תהא מוכנה לשתף פעולה עם המוסדות
והנציגים של האומות המאחדות בהגשמת החלטת העצרת
מיום 29 בנובמבר 1947 ותפעל להקמת האחדות הכלכלית
של ארץ-ישראל בשלמותה.

אנו קוראים לאומות המאחדות לתת יד לעם היהודי

העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ-
ישראל, ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת
עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים על הקמת מדינה
יהודית בארץ-ישראל, היא מדינת ישראל.

אנו קובעים, שהחל מרגע סיום המנדט, הלילה, ליל
שבת, ו' אייר תש"ח, 15 במאי 1948, ועד להקמת השלטונות
הנבחרים והסדירים של המדינה בהתאם לחוקה שתיקבע על-
ידי האספה המכוננת הנבחרת לא יאוחר מ-1 באוקטובר —
תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הביצוע שלה,
מנהלת העם, יהווה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית,
אשר תיקרא בשם ישראל.

מדינת ישראל תהיה פתוחה לעלייה יהודית ולקיבוץ
גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא
מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונם של
נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל
אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון,
חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות,
ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות.

מדינת ישראל תהא מוכנה לשתף פעולה עם המוסדות
והנציגים של האומות המאוחדות בהגשמת החלטת העצרת
מיום 29 בנובמבר 1947, ותפעל להקמת האחדות הכלכלית
של ארץ-ישראל בשלמותה.

אנו קוראים לאומות המאוחדות לתת יד לעם היהודי

בבניית מדינתו ולקבל את מדינת ישראל לתוך משפחת העמים.
אנו קוראים— גם בתוך התקפת הדמים הנצרכת עלינו
זה החדשים— לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמר
על השלום ולטל חלקם בבנין המדינה על יסוד אורחות
מלאה ושוה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה,
הזמניים והקבועים.

אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות
השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשתוף פעולה וצורה הדדית
עם העם הערבי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום
חלקה במאמץ משתף לקדמת המזרח התיכון כולו.

אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד
סביב הישוב בצלילה ובבנין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה
על הגשמת שאיפת הדורות לגאילת ישראל.

מתוך בטחון בצור ישראל הננו חותמים בהתיימת
ידינו לעדות על הכרזה זו, במושב מועצת המדינה הזמנית,
על אדמת המולדת, בעיר תל-אביב, היום הזה, ערב שבת,
ה' איר תש"ח, 14 במאי 1948.

בבניית מדינתו ולקבל את מדינת ישראל לתוך משפחת העמים.
אנו קוראים — גם בתוך התקפת הדמים הנערכת עלינו
זה חדשים — לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור
על השלום וליטול חלקם בבניין המדינה על יסוד אזורות
מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה
הזמניים והקבועים.

אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות
השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית
עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת ישראל מוכנה לתרום
חלקה במאמץ משותף לקדמת המזרח התיכון כולו.

אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד
סביב היישוב בעלייה ובבניין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה
על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל.

מתוך ביטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת
ידינו לעדות על הכרזה זו, במושב מועצת המדינה הזמנית,
על אדמת המולדת, בעיר תל-אביב, היום הזה, ערב שבת,
ה' אייר תש"ח, 14 במאי 1948.